

DOCUMENTA

SINEU Y «DOCUMENTA»

(1942)

El dignísimo Ayuntamiento de Sineu, haciendo honor a su pasado glorioso, viene en buena hora a sumarse a la modesta labor de investigaciones históricas que iniciamos hace poco más de un año. Su gesto altamente cultural y patriótico es digno de todo encomio y al par que merece nuestra entusiasta gratitud nos anima a redoblar los esfuerzos para proseguir en la árdua tarea emprendida y al mismo tiempo servirá de jalón en el camino de reconstrucción de la historia de la antigua e importante SINIUM.

R. G. G.

En la villa de Sineu, provincia de Baleares, a diecinueve de Julio de mil novecientos cuarenta y dos; siendo las veintidos horas, se reunieron en la Sala Capitular de la Casa Consistorial los Sres. que al margen se expresan, bajo la presidencia del Sr. Alcalde D. José Oliver Campins, al objeto de celebrar sesión ordinaria correspondiente a la segunda quincena del presente mes, asistidos del Secretario de la Corporación Municipal.—Sres. Asistentes:—Alcalde-Presidente, D. José Oliver Campins. — Sres. Gestores: D. Jaime Ferriol Roig. — D. Jaime Gomila Ferriol. — D. Sebastián Ferriol Llull. — D. Miguel Amengual Ferriol. — D. Antonio Jordá Florit. — D. Antonio Oliver Ferriol. — D. Pedro-Ant.º Munar Niell. = ... A continuación, de orden del Sr. Alcalde se procedió por el Secretario a la lectura de un oficio del Sr. Alcalde de San Juan por el que se comunica que el Ayuntamiento de su presidencia ha tomado el acuerdo de reunir en «Documenta» aquellos datos, noticias y documentos que tengan carácter histórico, y siendo así que Sineu, San Juan y Lloret de Vista Alegre formaron en la antigüedad el importante «SINIUM» y como nuestra historia está íntimamente ligada, se complace dicho Sr. Alcalde en invitar a este Ayuntamiento a que colabore a la obra cultural y patriótica que lleva a cabo el Magnífico Ayuntamiento de San Juan, acordándose por unanimidad colaborar y apoyar decididamente la meritada publicación, y suscribirse a la misma por cincuenta ejemplares que se repartirán entre los elementos de esta población que más calor presten a los trabajos que se llevan a cabo en orden a investigaciones históricas.—José M.ª Fiol Barceló, Secretario.

LA VIDA PARROQUIAL A SANT JOAN

(Conclusió)

cisme parroquial. ⁴ el pa dels pobres ⁵ i la célebre Obreria dels Pecats mortals, ⁶ comptant sempre amb l'assistència a l'església i amb la pràctica dels Sagraments, tot això era un exponent eloqüentíssim de la ferma i edificant col·laboració dels feligresos a l'Obra del Pastor i dels seus coadjutors benemèrits.

I passaren 170 anys. El poble de Sant Joan cresqué en famílies, en pietat i en cultura, i la seva església tornava a esser *xica* per una multitud tan gran. La Providència, però, sempre vetlla, i envia oportunament les persones designades per a instrumentació divina. I aquesta persona enviada per Déu serà Mn. Francesc d'Assís Mas i Galmés, vostre estimat Ecònom i compatrici, el qual engrandirà i embellirà aquell temple del doctor Salvador Mas. Ens trobam, doncs, davant un tercer projecte de reforma i eixamplament de la vostra església. Un triple ideal persegueix el seu iniciador: ideal religiós, litúrgic i patriòtic. Es tractava d'una església petita, lletja i esquerdada; convenia un tipus basilical que respongués a la litúrgia, a la grandiositat i a la bellesa; i per la major glòria de la Diòcesis, era bo i de molt gran exemplaritat que la parròquia de Sant Joan correspongués amb aquesta mostra de fe i de pietat tan arrelades. Tots tenien la paraula.

Dia 17 de gener de 1927, festivitat de Sant Antoni, se va llegir l'Edicte d'aprovació del projecte de l'Arquitecte Oleza i Frates; i mans a les obres i fil a l'agulla, amb miracles més grossos que els que va fer el doctor Salvador

⁴ Estava fundat des d'antic, amb premis pels al lots més «hàbils» en la Doctrina

⁵ Vetaquí que hi havia l'obrer del «Pa dels Pobres», encarregat de repartir el pa segons els rèdits de certes deixes pies a favor dels necessitats de la parròquia. Aquesta obra pia la trobam en altres llocs, i per tant és una derivació de l'Obra del Pa de Sant Antoni, començada a propagar des de fa centúries i que, juntament amb la Sopa dels convents franciscans, són, ni més ni manco, el més autèntic i genuí Auxili Social.

⁶ L'Obreria dels Pecats mortals (així registrada en els llibres) tenia per objecte fer dir misses pels qui estaven en pecat mortal. Era una obra molt acceptada. L'any 1629 va fer dir 268 misses per aquest fi.

Mas, ara, contemplau aquesta magnífica basílica, dins la qual se viu i se sent la vertadera vida parroquial continuadora d'aquelles glòries tradicions dels vostros avantpassats. *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum.* Que n'és de bo i d'hermós viure tots formant una sola cosa: la unitat de la fe, la grandesa de la caritat i la llibertat de l'esperit!

Aquí teniu, germans caríssims, una prova ben eloqüent de lo que sia la vida parroquial. Les col·laboracions al ministeri del Sacerdot estan escrites amb lletres d'or i umplen les planes més vistoses del poble de Sant Joan. Assistència i presència en el temple, col·laboració en espècie o quasi pecuniària (farina per les hòsties, vi per la missa, oli per la llàntia, robes per als ornaments, etc.), col·laboració artística (pintura, escultura, brodat, etc.), col·laboració intel·lectual (catequistes, cantadors, escolania, etc.), col·laboració moral (adhesió a la superioritat eclesiàstica) i col·laboració espiritual (l'oració pels sacerdots i per les obres parroquials), són botons més que suficients per una bona mostra.

La vida parroquial d'antany explica la gran floració espiritual de fills il·lustres i predilectes de la vila. El primer entre tots: el V. P. Lluís Jaume O. F. M., màrtir a les missions de Califòrnia. I noms gloriosos són també el doctor Pere Pascual, Prevere (1625), el P. Miquel Barceló O. F. M., Definidor (m. 1774), el doctor Pere Josep Bauçà, metge (1853), el P. Francesc Gayà, O. F. M. (1859), el P. Francesc Barceló, O. F. M., ex-Provincial (1859), el P. Dionís de Sant Joan, Caputxi exclaustrat (1869) i el P. Cosme Mas Jordà, ex-Mínim (1869). *Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua.*

Caríssims germans; l'herència dels vostros avis i dels vostros avantpassats consta d'un doble patrimoni: el patrimoni espiritual de la fe i de la tradició i el patrimoni material de les terres i de les propietats.

La fe i la tradició dels vostros majors, la memòria dels quals és invulnerable, fructifiquen a través de la religiositat, de la pietat i de la catolicitat, i tenen per reflexe la devoció al Sant Crist i a la Mare de Déu de Consolació.

El terror estimat, la propietat sagrada adquirida lícitament pel treball o per la legítima successió, fructifica a través de l'honorabilitat, la qual transllueix per medi del bon nom i de la bona fama.

Voltros vos fareu dignes d'aquest doble patrimoni, i el conservareu millor, amb l'ajut de Déu, si contribuïu, com fins ara heu fet, a l'Obra del temple parroquial; col·laborant amb aquest doble patrimoni: fe i pessetes.

És molt gran l'exemplaritat que estau donant davant Mallorca i fora Mallorca. I més, ara, per esser de notori contrast el fet d'aquesta fàbrica monumental que se proposa el vostre Reverend Ecònom. *Tempus destruendi... et tempus aedificandi*; quan més temples se cremen i se destrueixen dins la zona rotja, ara és l'hora de reparar, d'aixecar, de reedificar...

El bell record del P. Sant Francesc demanant pedres per a la casa de Déu, ara se repeteix. El crit de propaganda i la dolça invitació repercuteix dins les vostres orelles: *una pedra, dues pedres, tres pedres...* tot és bo pel temple del Senyor. Qui me doni una pedra, jo li

promet un trono en el regne del Cel; qui me'n doni dues i tres..., dos tronons i tres tronons tindrà en el Regne de la Glòria.

Jo us felicito, doncs, caríssims germans, per aquest doble patrimoni i per aquest temple sagrat. Conservau aquest temple material (fruit de la fe i de la pietat) i el temple espiritual de la vostra ànima per mitjà de la vida parroquial. Conservau les terres i les costums santes i bones de la vila a través del bon nom i de la bona fama. Estimau, conservau i multipliqueu...

Quan passin per davant Sant Joan els forasters, que puguin dir: aquest és el millor poble de Mallorca. Les oliveres milenàries que els parlin de la vostra fe; els ametlers en flor, que siguin testimoni de la vostra floració cultural, i sobre tot el bon nom i la bona fama us facin dignes no sols de l'elogi dels mortals, sinó ben dignes de l'herència eterna; per tal que després de la vostra presentació en el temple parroquial des del baptisme fins a la mort, sígued presentats un dia a la santa Glòria. Amèn.

L'ESGLÉSIA DE SINEU

PER J. ROTGER

La teulada

Fos per sistema, fos per economia, se féu l'església de Sineu sense teulada; y aquella capa de trespol y almàgara, que la protegia de les aigües, s'havia de refer amb grandíssima freqüència.

Són incomptables les vegades que els encarregats de la conservació de l'església s'hagueren de preocupar d'atendre als desperfectes de les terrades.

Ja l'any 1556 — y no posarem més que algunes cites — se pagaren comptes de trespol y almàgara per la terrada de l'església.¹ L'any 1594 els Jurats y Consellers confessen que tenen «molta necessitat de adobar la terrada, perquè a l'esglesia se plou molt»,² y això que sols feia dos anys que s'havien pagats 34 sous y 10 diners a En Gabriel Gali per haver aportat de Lluchmajor una arrova d'almàgara per la ditxosa terrada.³ L'any 1616 se tornaren pagar comptes de trespol per la terrada de l'església a mestre Antoni Ripoll.⁴ Y en el Capítol que el Reverend comú de Sineu celebrà dia 6 de gener de 1633, el Dr. Joan Font denunciava

que «la nostra església amenassa ruina y per totes les parts de la terrada se plou amb tanta abundància que no hi ha qui pugui habitar en dita església ni en el chor».⁵

Les capes de trespol y almàgara duraven molt poc; no obstant, no se sortí de l'almàgara y del trespol en tot el segle XVI, en tot el segle XVII y en tota la primera mitat del segle XVIII. ¿Qui és capaç de calcular els adobs que en tants d'anys se feren en les terrades de la nostra església?

Però en el mes d'Abril de l'any 1745, els sineuers ja acabaren la paciència. Estaven cansadíssims del trespol y de l'almàgara; y, dia 24 dels dits mes y any, en el Capítol del Reverend Comú, el Dr. Miquel Coll, rector, donà compte com havia estat a la Rectoria el Magnífic Antoni Torelló, batle reial, el Sr. Gabriel Riera, el Sr. Joan Costa de Corbera, el Sr. Jaume Esteva Craxell y mestre Miquel Mir, ferrer, tots regidors, per invitar el Clero a la junta magna que s'havia de celebrar a la Casa o Sala de la Vila per tractar de posar remei a lo de l'església. S'acordà assistir a la junta, y foren elegits, per representar la Comunitat de Beneficiats, el Sr. Rector, el Dr. Macià Coll, el Rd. Antoni Rayal, el Rd. Gabriel Riutort y el Rd. Bartomeu Font y Roig.

5. A. P. «Determinacions», fol 79.

1 A. M. «Clavaria», fols 15 y 50.

2 Id. «Determinacions», fol 207.

3 Id. «Clavaria» 1592, fol 48.

4 Id. id., fol 18.

La junta o reunió se tengué l'endemà. Hi assistí lo més representatiu del poble. Ademés del batle y dels regidors y capellans que ja hem anomenats, hi havia tot aquest personal: Dr. Gaspar Font, Dr. Miquel Riera, Dr. Bartomeu Coll, Dr. Francesc Gacies, Francesc Costa, cirurgià, Bartomeu Frau, cirurgià, Llorenç Costa, Antoni Estela, Miquel Reyat de So'n Reyat, Antoni Florit Virgo, Miquel Font y Roig, Josep Amengual, Rafel Gual, Antoni Vicens Balaguer, Gabriel Jaume, Antoni Salom, Joan Amengual, Josep Riutort, Francesc Riera, Pere Joan Sabater Groc, Joan Vanrell, Miquel Niell de la Mata, Rafel Gelabert, Miquel Vanrell, Rafel Florit, Joan Salom, Josep Reyat, Joan Caymari, Mestre Jaume Ramon, Francesc Riutort, Mateu Estela y Joan Antoni Estela.

El llegidor major prengué la paraula y s'expressà d'aquesta manera: «Lo per que he convocat a Voses Merces es perque la Esglesia Parroquial de esta Vila amenassa gran ruina; la qual vista y ben mirada per Mestre Lluch Mesquida, picapedrer y mestre major, en este regne, del Rey nostre senyor, que Deu guardi, y altres peritos, han dit que necessita, de prompte, reparar aquella, puis amenassa caure part de ella y que per conservació de la mateixa es necessari el cobrir-la de teulada y refer arcs y parets». Digué que les despeses eren considerables y que se necessitava l'assistència, en almoines y jornals, dels rics y dels pobres. Observà l'obligació que tenien d'empendre aquella obra en obsequi de Déu nostre Senyor. Y proposà que se donassen plens poders al batle, regidors y sacerdots presents, per organitzar les obres y cuidar-se'n.

Tothom hi assentí. «Ham passat los vots—diu l'acta d'aquella junta—y s'ha resolt, nemine discrepante, aprovar dita proposició».¹

Evidentment els fruits no correspongueren a la solemnitat d'aquella assemblea, ja que 16 anys més tard, tant a les juntes del batle y regidors com a les del rector y capellans, encara se tractava de remediare «la ruina en que se troba l'Esglesia».²

Però pareix que l'any 1761 els capellans escolliren al Rd. D. Josep Font per recollir almoines per les obres de l'església, nomenant-lo clavari; y nomenaren administradors de les mateixes obres el Rd. Antoni Reyat y el Rd. Jaume Barceló. Per la seva part, els regidors designaren alguns obrers, els noms dels quals no hem pogut trobar; y aquesta junta o comissió, composta de seglars y de preveres, posà l'obra en moviment.

La feïnada de posar la teulada a l'església

1 A. M. «Determinacions», fol 295.

2 A. P. «Determinacions», fol 92.

y de repassar parets, arcs y bòvedes, durà dotze anys, puis creim que lo darrer de tot va esser posar els adorns de les claus de la nau y tots aquests porten la data de l'any 1773, manco l'adorn de la clau immediata al presbiteri, o sia la que está davant l'actual portal dels homos, que porta la fetxa de l'any 1772.³

Ja amb la teulada feta s'acabà l'empirreume del trespol y l'almàngara; encara que la teulada no és una cosa eterna.

L'any 1853—no havien passat encara cent anys—s'hagué de refer tota. Per la important reparació se nomenà una junta que formaren el batle D. Cristòfol Real, els regidors D. Pere Font y D. Pere Ximenis, els majors contribuents D. Cristòfol Gacias y D. Miquel Oliver, les persones «de arraigo» D. Pere Ramon Real y D. Sebastià Munar y els dos vicaris Rd. D. Joan Real y Rd. D. Antoni Riutort.

Les principals despeses per tal obra foren aquestes:

En Pere Ximenis cobrà 8 lliures y 6 sous, import de 129 somades de grava.

En Gabriel Villalonga, 16 lliures y 4 sous, per sis carretades de calç comprada a Binisalem y traïnada a Sineu.

En Josep Barceló Adrover, 5 lliures, 6 sous y 6 diners per cinc corderes y mitja de guix y claus y corda de tambor.

Mestre Julià Amorós, teuler, 35 lliures y 9 sous y mig per 2.535 teules.

Mestre Bartomeu Pons, fuster, 42 lliures y 14 sous per quinze bigues de poll, quatre pins per fer xabrons, y jornals de son ofici.

Y mestre Rafel Rotger, picapedrer, cobrà 125 lliures per la seva feina y la de sos manobres, y una lliura y vuit sous per mitjans.

Per l'Abril de 1854 ja estava llesta la important reparació que se féu a la teulada de l'església, puis dia 27 dels dits mes y any el vicari de Sineu Rd. D. Joan Real, que era de la junta d'obres, escrivia al Sr. Bisbe y li deia: «Amb grandíssima satisfacció y amb alegria inexplicable pos en coneixement de Sa Senyoria Il·lustríssima que s'ha acabat l'obra de la teulada del temple d'aquesta Parròquia. Tot està reparat, hermós, fortificat y en estat de llarga duració».⁴

Posant, a finals del segle XVIII, la teulada a l'església, entenem que no se féu solament una cosa útil, sinó que també se féu una cosa artística. Som profans en la matèria; però ens sembla que la nostra església, sense la teulada y els arcs que la sostenen, faria el paper d'un senyor ben vestit que no du capell.

3. Ens va mirar dites fetxes el seminarista D. Bartomeu Mulet.

4. A. E. «Sineu. Cartes». (Aquesta del Vicari Real està escrita en castellà).